

עלון דברי חיים לפרשת שמות

"וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה" [ב', כ"ג]
 ופירש רש"י "וימת מלך מצרים" – נצטרע, והיה שוחט תינוקות ישראל ורוחץ בדמם.
 הקשו המפרשים, דלפי מדרש זה, לא מובן המשך הפסוק "ויאנחו בני ישראל מן העבודה" – היה צריך לומר "ויאנחו בני ישראל" מצרת שחיתת הילדים, ולמה נאמר "מן העבודה"?

וביאר בעל המשנה למלך דהנה ידוע שבני ישראל השתעבדו במצרים רק 210 שנה במקום מה שנאמר לאברהם "ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה", וזאת לפי מה שחז"ל ביארו שריבוי האוכלוסין השלים, שהיתה כל אחת יולדת ששה בכרס אחת, ועבדו ב-210 שנים מה שהיו צריכים להשלים במשך 400 שנה.

וכשראו בני ישראל שפרעה היה הורג 150 תינוקות בבוקר 1501 תינוקות בערב ורוחץ בדמם, נמצא אם כן שתמעט האוכלוסיה ויצטרכו לעבוד את כל 400 השנים במלואם, לכן "ויאנחו בני ישראל מן העבודה".
 ומוסיף החיד"א לפי זה לפרש מה שנאמר ליעקב אבינו "כי לגוי גדול אשימך שם", כי יעקב היה דואג, בידעו שיצטרכו צאצאיו להשתעבד במצרים 400 שנה, שמא יטמעו שם בין הגויים ולא יהיה להם תקומה, על כן אמר לו הקב"ה: אל תדאג, "כי לגוי גדול אשימך שם", ועל ידי שיתרבו לגוי גדול, יתקצרו שנות גלותם כנ"ל.

ועל כן גדל מאד צערם של ישראל כשראו ששוחט פרעה התינוקות, שהתבטלה לה הבטחת הקב"ה לקצר את שנות השעבוד.

אמנם דבר אחד הם לא ידעו שהתינוקות הנשחטים הם רשעים גמורים, על כן נתן הקב"ה אפשרות להמיתם. וכמו שאמרו חז"ל וזה לשונם: לפי שהמצרים היו דורסין ברגליהם את התינוקות של בני ישראל בחומר, ובלבנים, באו מלאכי השרת ואמרו: רבונו של עולם, בני אוהבך, בני אברהם יצחק ויעקב יהיו למדרס כף רגלי המצרים, אמר להם הקב"ה כל אלו שנדרסו

"ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתהו" [ב', י']
 ידועה השאלה דהלא בת פרעה דיברה בשפה המצרית, אם כן, כיצד יתכן שקראה למשה שם אשר מתפרש בלשון הקודש "כי מן המים משיתהו"? וכי התורה "תירגמה" את השם שנקרא לו ממצרית לעברית?

הרבה ביאורים נאמרו בענין זה, אמנם מצינו הסבר חדיש לבעל העמק דבר, שמסביר כי במצרית המילה "משה" משמעותה ילד, ואם כן, בת פרעה קראה לו "ילד".

וקשה, מדוע אם כן היא ממשיכה ומסבירה את קריאת השם "כי מן המים משיתהו", שהוא הסבר בלשון הקודש לשם זה?

אלא, שעמדה פרעה ואמרה: איך אוכל לקרוא שם לילד, אשר אינו שייך לי, כי אם להוריו? אלא, מאחר שאני היא זו שמשיתי אותו מן המים, קרוב לודאי שהוריו התייאשו מחיי. נמצא, שהוא, כיביכול, טבע, ובזכותי הוא חי, ממילא יכולה אני לתת לו את שמו. נמצא, איפוא שהאמירה "כי מן המים משיתהו" אינה טעם לבחירת השם משה, אלא זוהי הסיבה על עצם היכולת של בת פרעה לקרוא שם לילד זה.

העמק דבר

"וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ותעל שועתם אל האלהים מן העבודה" [ב', כ"ג]
 הקשה הגאון, וכי בשביל שמת מלך מצרים, צריך לבכות על העבודה, אדרבה, היה להם לשמות דכיון שמת אולי יוקל מעליהם עול השעבוד?

וביאר, דהנה, כל זמן שהמלך היה חי, שעבודם התנהג עפ"י חוק ומשפט. אולם, כשמת המלך ממילא אין חוק, ואיש הישר בעיניו יעשה עד שיקום מלך חדש, על גן בני ישראל בכו כיון שהתחילו המצריים להתאכזר עליהם יותר, לכן נאמר "ויאנחו בני ישראל מן העבודה".

הגאון מוילנא

"ויאמר משה אל האלהים ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם"
וצריך ביאור מה היתה כוונת משה בשאלה זו "ואמרו לי מה שמו", וכי בני ישראל אינם יודעים שמו של הקב"ה?

אלא, נאמר שמשה היה "כבוד פה וכבוד לשון", ומה ההבדל ביניהם? אלא, ש"כבוד פה" היינו שלא היה יכול לדבר אותיות דטלנ"ת שהן אותיות השיניים, ו"כבוד לשון" היינו שלא היה יכול לדבר אותיות הלשון שהן שזסר"ץ. והנה בכל השמות ובכל הכינויים של הקב"ה, לא תמצא שם אחד שאין בו מא' האותיות הללו, חוץ משם "אהיה" שלא תמצא בו שום מאותיות הנ"ל.

וזה כוונת משה בשאלתו "ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם", הרי אני יכול לומר להם את שמך כיון שכבוד וכבוד לשון אנכי, אמר לו הקב"ה "כה תאמר אהיה שלחני אליכם", שכן שם זה תוכל לדבר.
רבי יהונתן אייבשיץ

"אשר תעשה בו את האותות"
הנה אם נבחן מה מקומו של המטה בדרך כלל, נמצא שאדם בריא אינו זקוק לו כלל, ואילו לחולה הרתוק למיטתו ומתייסר במכאוביו לא יועיל, מי זקוק למטה? אדם שאינו בריא – אבל גם חולה אנוש אינו. אדם כזה יעזר במטה כשישען עליו.

הוא הדין באותות: החולה האנוש, הכופר בכל ואינו מאמין כלל, לא יועילו לו המופתים ולא יביאוהו לאמונה. ומאידך גיסא, הבריא ואיתן באמונתו – אינו זקוק למופתים. רק האדם המאמין, שאמונתו רופפת מעט, יעזר במופתים כדי לחזק את אמונתו כדי שלא תמוט.

ועל כך רמז הכתוב "ואת המטה הזה" – את בחינת המטה, "תיקח בידך" כאשר תבוא "לעשות את האותות"...

רבי שמואל אבא מזיכלין זצ"ל

שבת שלום!

יוצא לאור לעילוי נשמת מרדכי בן סולטנא ז"ל ורחל עליזה בת קמרא ז"ל. ת.נ.צ.ב.ה.
לכל ענייני העלון נא לפנות במייל ל:
kossover@gmail.com

בחומר, אם יהיו בחיים עתידים להיות רשעים גמורים, ואם לא תאמינו, לכו והצילו את א' מהם, הלכו והצילו את א' מהם, שהיה כבר נמעך בשורות הבנין, ולכן נקרא שמו מיכה, וזהו איש מיכה שעשה פסל לעבודה זרה והוא עשה את העגל.

ומכאן רואים כמה אדם רחוק מלהבין חשבונות שמים, פעמים רואה דברים שלדעתו נראים כאכזריות ח"ו, כמיתת תינוקות בדרך לא מובנת ומתרעם, וכדומה, אבל אינו יודע מי הם התינוקות הללו ומה יכולים הם לגרום לעם ישראל בעתיד כשיגדלו...

אוצרות התורה

"של נעלך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא" [ג', ה']

אמר החפץ חיים, כל אדם חייב לשאוף לעלות תמיד מעלה במדרגותיו הרוחניות, כסולם סמלי שראה יעקב בחלומו, המוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, ואל לו לאדם להישאר עומד במקום אחר, מאחר ואם אינו עולה מעלה, הוא יורד מטה. ברם, מאידך לא יתכן לעוף, יש לעלות שלבים שלבים, מדרגה א' לחבירתה. מעין זה אמרו חז"ל בברכות ל' "היה עומד בחוץ לארץ יכוון כנגד ירושלים...היה עומד בירושלים יכוון כנגד בית המקדש", אמנם לא נאמר שאם היה עומד בחוץ לארץ יכוון כנגד בית המקדש, שכן היה בכך משום דילוג רב למדי, בעוד שכוונת הלב, השגת הקדושה צריכה לבוא בהדרגה.

ועל האדם להיות מוכן להתחיל במדרגה הנמוכה ביותר ולעבוד בסבלנות ממדרגה למדרגה, דבר זה בכוחו של כל איש ואיש לעשותו.

לפיכך מרמזת התורה בפסוק זה: אל תאמר שיכול היית להגיע למרגידה נישאת יותר, אלמלי היית נועל נעליו של פלוני, אלמלי עמדת במקומו של פלוני, או היית נתון בתנאים, "של נעלך"! גם משאתה מהלך יחף יכול אתה להתחיל לעלות ממדרגה א' לחבירתה "כי המקום אשר אתה עומד עליו" – המקום בו הנך עומד בשעה זו, המדרגה בה הנך נמצא ברגע זה – "אדמת קדש הוא" – בידך להפכו לאדמה קדושה... אל תחכה לזמנים אחרים, אינך זקוק כלל לנעלים כדי לחפש מקומות אחרים.

בשם החפץ חיים